KANCELARIA
WYRZYKOWSCY

Zdalne Nauczanie

Wskazówki dla Dyrektorów i Nauczycieli

W naszym poradniku znajdą Państwo informacje dotyczące m.in.:

1. sposobu wprowadzenia pracy zdalnej
2. wykorzystywania prywatnego sprzętu do prowadzenia lekcji online
3. prowadzenia korespondencji e-mail z rodzicami i opiekunami prawnymi uczniów
4. używania kamer podczas lekcji online
5. nagrywania lekcji
6. prawa do ochrony wizerunku

Spis treści

1. Czy pracownikom należy przekazać dokument zlecający pracę zdalną?
2. Czy nauczyciele mogą wykorzystywać prywatny sprzęt do prowadzenia zajęć online?
3. Czy nauczyciele mogą korespondować z rodzicami, wykorzystując prywatne skrzynki e-mail?
4. Czy nauczyciel może wymagać od uczniów włączenia kamerki podczas zajęć?
5. Czy nauczyciel musi mieć włączoną kamerę podczas zajęć?
6. Czy uczniowie/ich opiekunowie mogą nagrywać lekcję online?
7. Co w sytuacji, gdy na lekcję online dostanie się osoba spoza klasy?
8. Kiedy będziemy mieć do czynienia z naruszeniem prawa do wizerunku?
9. Jakie działania szkoła może podjąć w przypadku wystąpienia przemocy rówieśniczej podczas zajęć lub z wykorzystaniem zdjęć/nagrań uzyskanych na zajęciach?
10. Jak postąpić w przypadku znieważenia nauczyciela podczas lekcji online?

1. **Czy pracownikom należy przekazać dokument zlecający pracę zdalną?**

Zgodnie z ustawą z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych pracodawca może polecić pracownikowi wykonywanie, przez czas oznaczony, pracy określonej w umowie o pracę, poza miejscem jej stałego wykonywania (art. 3 ww. ustawy).

- Narzędzia i materiały potrzebne do wykonywania pracy zdalnej oraz obsługę logistyczną pracy zdalnej zapewnia pracodawca.

- Przy wykonywaniu pracy zdalnej pracownik może używać narzędzi lub materiałów niezapewnionych przez pracodawcę pod warunkiem, że umożliwia to poszanowanie i ochronę informacji poufnych i innych tajemnic prawnie chronionych, w tym tajemnicy przedsiębiorstwa lub danych osobowych, a także informacji, których ujawnienie mogłoby narazić pracodawcę na szkodę.

- Na polecenie pracodawcy, pracownik wykonujący pracę zdalną ma obowiązek prowadzić ewidencję wykonanych czynności, uwzględniającą w szczególności opis tych czynności, a także datę oraz czas ich wykonania.

- Pracownik sporządza ewidencję wykonywanych czynności w formie i z częstotliwością określoną w poleceniu, o którym mowa w ust. 6.

- Pracodawca może w każdym czasie cofnąć polecenie wykonywania pracy zdalnej.

Ustawa nie wskazuje formy polecenia pracy zdalnej. W konsekwencji należałoby uznać, że takie polecenie może zostać wydane w dowolnej formie, również ustnie. W interesie obu stron stosunku pracy (pracownika i pracodawcy) byłoby jednak potwierdzenie faktu polecenia pracy zdalnej. Dla pracodawcy najbezpieczniej jest wprowadzić pisemne polecenia pracy zdalnej, które mogą zawierać ww. elementy i obowiązki, jakie mogą być nałożone na pracownika.

2. Czy nauczyciele mogą wykorzystywać prywatny sprzęt do prowadzenia zajęć online?

Przepisy z zakresu ochrony danych osobowych nie zabraniają wykorzystywania przez nauczycieli prywatnych komputerów, tabletów czy też telefonów do przetwarzania danych osobowych w związku z prowadzeniem zdalnego nauczania. Jednak urządzenia te muszą być odpowiednio zabezpieczone. Nauczyciele powinni mieć świadomość, że zasady wprowadzone przez polityki ochrony danych lub inne procedury wprowadzone przez szkołę obowiązują także poza jej murami.

Jeśli nauczyciel używa własnego urządzenia, powinien samodzielnie spełnić podstawowe wymogi bezpieczeństwa i odpowiedzieć twierdząco na następujące pytania:

- ✓ Czy wykorzystywane urządzenie ma aktualny system operacyjny?
- ✓ Czy komputer ma zainstalowany program antywirusowy?
- ✓ Czy dokonane są niezbędne aktualizacje oprogramowania?
- ✓ Czy sprzęt jest zahasłowany? Czy używane hasło jest wystarczająco mocne?

Przetwarzając dane osobowe na sprzęcie, do którego dostęp mogą mieć osoby nieupoważnione (domownicy) należy używać mocnych haseł dostępowych.

Przed odejściem od stanowiska pracy urządzenie powinno zostać zablokowane. Dobrym rozwiązaniem jest skonfigurowanie automatycznego blokowania komputera po pewnym czasie bezczynności oraz założenie odrębnych kont użytkowników w przypadku korzystania z komputera przez wiele osób.

Podczas korzystania z programów lub aplikacji mobilnych należy korzystać z możliwych do zastosowania w nich mechanizmów ochrony prywatności użytkowników – np. dwuskładnikowego uwierzytelniania.

W przypadku przechowywania danych osobowych na urządzeniach przenośnych (pendrive, dysk zewnętrzny), urządzenia te muszą być szyfrowane i chronione hasłem. Takie zabezpieczenia zapewnią odpowiednie bezpieczeństwo danych osobowych, w tym ochronę przed niedozwolonym lub niezgodnym z prawem przetwarzaniem oraz przypadkową utratą, zniszczeniem lub uszkodzeniem.

3. Czy nauczyciele mogą korespondować z rodzicami, wykorzystując prywatne skrzynki e-mail?

Komunikacja nauczycieli z rodzicami/opiekunami prawnymi uczniów powinna być prowadzona przy wykorzystaniu wdrożonych w szkole systemów teleinformatycznych, np. poprzez dziennik elektroniczny. Należy pamiętać, że podczas korzystania z dziennika elektronicznego w domu należy stosować się do zasad bezpieczeństwa określonych na str. 6 Poradnika.

Jednak prowadzenie zajęć zdalnych może wymagać korzystania przez nauczyciela z poczty elektronicznej do kontaktu z uczniami lub rodzicami. Nauczyciel powinien prowadzić taką korespondencję ze służbowej skrzynki pocztowej, którą powinna zapewnić mu szkoła.

Jeśli szkoła nie zapewniła swoim pracownikom służbowych skrzynek poczty e-mail, to w przypadku wykorzystywania do celów służbowych prywatnej skrzynki pocztowej muszą oni pamiętać, aby korzystać z niej w sposób rozważny i bezpieczny.

Szczególną uwagę należy zwrócić na zabezpieczenie danych osobowych udostępnianych w przesyłanych wiadomościach. Zawsze przed wysłaniem wiadomości, należy upewnić się:

- Czy niezbędne jest wysłanie danych osobowych?
- Czy wpisany adresat jest prawidłowy?
- Czy w adresie e-mail adresata nie ma błędów, literówek?

Podczas wysyłania korespondencji zbiorczej powinno się korzystać z opcji ukrytej kopii - „UDW" lub „BCC", dzięki której adresaci wiadomości nie będą widzieć wzajemnie swoich adresów e-mail.

4. Czy nauczyciel może wymagać od uczniów włączenia kamerki podczas zajęć?

Minister edukacji narodowej wprowadzając obowiązek zdalnego kształcenia nie zdefiniował, za pomocą jakich narzędzi to kształcenie ma się odbywać. Decyzyjność w tej kwestii pozostawiono dyrektorom placówek.

W rozporządzeniach dot. zdalnej nauki nie ma także informacji na temat tego:

- ✓ jakim sprzętem powinien dysponować uczeń,
- ✓ jakim sprzętem powinien dysponować nauczyciel,
- ✓ z wykorzystaniem jakiej formy komunikacji zajęcia powinny się odbywać.

W związku z powyższym nie ma podstawy do wymagania, by uczniowie posiadali kamerki, umożliwiające przesyłanie obrazu podczas zdalnych zajęć.

Internet jest oczywiście z pozoru najłatwiejszym sposobem na realizację zdalnego nauczania, ale rozporządzenie postawia furtkę na wypadek braku dostępu do łącza internetowego, To, czy uczniowie mają mieć włączone kamerki jest kwestią dobrowolną – nauczyciel może zasugerować, że takie rozwiązanie ułatwia komunikację. Jeśli jednak uczeń się na to nie decyduje, nauczyciel powinien to uszanować.

5. Czy nauczyciel musi mieć włączoną kamerę podczas zajęć?

Kwestia przedstawiona powyżej, na str. 9-10, działa w obie strony. Nauczyciele również nie mają obowiązku udostępniać swojego wizerunku. Jeśli z różnych przyczyn nie jest to dla nich komfortowe, mogą zamiast lekcji online wybrać inne formy komunikacji z uczniami: czatu, podcastu, krótkiego filmiku prezentującego pomoce naukowe ze swoim głosowym komentarzem lub prowadzić lekcję online bez kamerki.

6. Czy uczniowie/ich opiekunowie mogą nagrywać lekcję online?

Nagrywanie spotkań online bez wiedzy i zgody ich uczestników jest naruszeniem norm społecznych. To tak, jakby nagrywać normalną lekcję ukrytym dyktafonem. W przypadku chęci stworzenia nagrania z lekcji zasadnym jest poinformowanie o tym uczestników lekcji. Powinien być także jasno określony sposób dalszego wykorzystania nagrania.

Nauczyciel może zaakceptować takie nagrywanie w formie elektronicznej lub ustnej np. przed rozpoczęciem lekcji online poinformować uczniów, że nie wyraża zgody na rozpowszechnianie lekcji poza gronem uczniów danej klasy. Samo pozwolenie na nagranie lekcji przez uczniów nie oznacza zgody na jej upowszechnianie np. w Internecie.

Nauczyciel jako osoba prowadząca zajęcia opisuje zasady, jakie podczas nich funkcjonują, jednak nie ma prawa nakazywać używania kamerek uczniom.

Adam Sanocki, rzecznik prasowy UODO, wyjaśnia, że jeśli nagrania zawierające wizerunek nauczyciela dokonane przez rodzica lub ucznia będą wykorzystywane do celów prywatnych, przepisy RODO nie mają zastosowania. Inaczej jest, gdyby rodzic zamierzał publikować film, na którym są uwidocznione dane nauczyciela. – Musiałby wtedy dysponować podstawą prawną do przetwarzania danych w określonym celu, np. zgodą nauczyciela – podkreśla rzecznik.

7. Co w sytuacji, gdy na lekcję online dostanie się osoba spoza klasy?

W przypadku pojawienia się nieproszonego gościa podczas zajęć online, nauczyciel/ka powinien skorzystać z narzędzia wykluczenia nieproszonego gościa poprzez zablokowanie go.

Przy wybieraniu narzędzi do prowadzenia zajęć online należy pamiętać by:

- ✓ unikać narzędzi, które nie pozwalają na jednoznaczną identyfikację ucznia oraz umożliwiają dostęp do lekcji osobom postronnym,
- ✓ wprowadzić takie ustawienie, żeby mogły brać w niej udział tylko osoby zaproszone. Dzięki temu nawet jeżeli uczeń przekaże link do lekcji osobie trzeciej, to nie będzie się ona mogła do niej podłączy.

Każdy incydent tego typu powinien być zgłaszany dyrektorowi szkoły.

8. Kiedy będziemy mieć do czynienia z naruszeniem prawa do wizerunku?

Publikacja filmu, na którym widoczne są dane osobowe nauczyciela, a więc również jego wizerunek wymaga podstawy prawnej.

Jeżeli uczniowie upubliczniają nagraną lekcję bez uprzedniej zgody nauczyciela, to w tej sytuacji przysługuje mu roszczenie z art. 78 ust. 1 ustawy - Prawo Autorskie:

Twórca, którego autorskie prawa osobiste zostały zagrożone cudzym działaniem, może żądać zaniechania tego działania. W razie dokonanego naruszenia może także żądać, aby osoba, która dopuściła się naruszenia, dopełniła czynności potrzebnych do usunięcia jego skutków, w szczególności, aby złożyła publiczne oświadczenie o odpowiedniej treści i formie. Jeżeli naruszenie było zawinione, sąd może przyznać twórcy odpowiednią sumę pieniężną tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę lub – na żądanie twórcy – zobowiązać sprawcę, aby uiścił odpowiednią sumę pieniężną na wskazany przez twórcę cel społeczny.

Oznacza to, że nauczyciel może żądać zaniechania tego rozpowszechniania, usunięcia nagrania np. z portalu społecznościowego.

Nauczyciel może też dochodzić odszkodowania, zadośćuczynienia lub przekazania środków pieniężnych na cele społeczne.

Jeśli nauczyciel udzielił zgody na rozpowszechnianie nagrania, to zgodnie z prawem autorskim może ją w każdym momencie odwołać. Odwołanie to nie działała jednak wstecz – nagrania opublikowane w momencie, kiedy zgoda była wyrażona nie muszą być usuwane. W analogiczny sposób można cofnąć zgodę na przetwarzanie swoich danych osobowych – wizerunku.

9. **Jakie działania szkoła może podjąć w przypadku wystąpienia przemocy rówieśniczej podczas zajęć lub z wykorzystaniem zdjęć/nagrań uzyskanych na zajęciach?**

W sytuacji edukacji zdalnej dobrze jest przypomnieć uczniom, że zasady, które obowiązują w szkole, są cały czas aktualne. Uczniom należy zwrócić uwagę na sytuacje przemocy rówieśniczej, która za pomocą sieci Internet przybiera inną formę, jednak niemniej niebezpieczną.

Każdy akt przemocy podczas lekcji online – przemoc na czacie, upublicznienie wizerunku, przerabianie zdjęć uczniów, podszywanie się pod innych uczniów itp. wymagają reakcji.

Czas edukacji zdalnej to również potencjalnie więcej przypadków cyberprzemocy wobec nauczycieli Podobnie jak w przypadku przemocy rówieśniczej, sytuacje takie nie powinny pozostawać bez odzewu, możemy podjąć działania polegające na zaangażowania pedagoga/psychologa szkolnego oraz rodziców uczniów, którzy nie przestrzegają zasad. Jeżeli sytuacja tego wymaga, należy także włączyć administratora platformy edukacyjnej, na której odbywają się zajęcia, w celu ustalenia sprawcy przemocy.

Niezależnie od przepisów nagrywanie spotkań online, wykonywanie zrzutów ekranu bez wiedzy i zgody ich uczestników jest naruszeniem norm społecznych.

Wizerunek każdej uczennicy i każdego ucznia jest dobrem osobistym w rozumieniu cywilnoprawnym. Wizerunek - czyli zdjęcie/nagranie przedstawiające osobę - nie może być dalej udostępniane bez zgody tej osoby.

Jeżeli uczniowie upubliczniają zdjęcia/nagrania wykonane podczas prowadzonych zajęć, to w tej sytuacji osobie, której wizerunek został upubliczniony, przysługuje roszczenie z art. 78 ust. 1 ustawy – Prawo Autorskie.

Osobą uprawnioną do wystąpienia z roszczeniem na gruncie prawa autorskiego jest osoba, której wizerunek został naruszony, szkoła nie może podjąć w takiej sytuacji działań na gruncie tych przepisów.

Ponadto zachowanie takie może zostać uznane za zniewagę na gruncie kodeksu karnego (art. 216 kk), która jest przestępstwem ściganym z oskarżenia prywatnego (a więc z inicjatywy osoby znieważonej).

10. Jak postąpić w przypadku znieważenia nauczyciela podczas lekcji online?

Zniewaga to zachowanie wyrażające pogardę dla innej osoby, np. w formie epitetu słownego, ale można ją też wyrazić pismem, wizerunkiem, obelżywym gestem, działaniem lub zaniechaniem także podczas lekcji zdalnych.

Nauczycielom podczas pełnienia obowiązków służbowych przysługuje ochrona prawna przewidziana dla funkcjonariuszy publicznych na zasadach określonych w art. 226 Kodeksu karnego: „Kto znieważa funkcjonariusza publicznego albo osobę do pomocy mu przybraną podczas lub w związku z pełnieniem obowiązków służbowych, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku".

Wszelkie materiały (treści, teksty, ilustracje, zdjęcia itp.) przedstawione w Poradniku są objęte prawem autorskim i podlegają ochronie na mocy „Ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych" z dnia 4 lutego 1994 r. Kopiowanie, przetwarzanie, rozpowszechnianie tych materiałów w całości lub w części bez zgody autora jest zabronione.